

GREENPEACE

SAYI #145

PLASTİK
KİRLİLİĞİYLE
MÜCADELEYE
DEVAM
EDİYORUZ!

İçindekiler

04

Plastik kirliliğiyle mücadeleye devam ediyoruz!

Plastik, üretiminden bertaraf sürecine kadar her geçen gün iklim krizini tetikleyen bir hammadde. Eğer üretimi ve bertaraf edilmesi mevcut eğilimlerle devam ederse, 2050 yılına kadar yaklaşık 56 milyar ton karbon salımına neden olacak. Başka bir deyişle plastik üretimi, küresel ısınmayı 1,5 C'nin altında tutmak için sahip olduğumuz karbon bütçesinin tek başına yüzde 10-13'ünü tüketmiş olacak.

COP25: Kundaklanan gezegen ve iklim krizi karşısında yerinde saymak

İklim kriziyle mücadelede ülkelerin yol haritalarının tartışıldığı COP25, 2-15 Aralık tarihleri arasında Madrid'de gerçekleşti. Resmi müzakerelerle sonuç bildirgesi üzerinde anlaşılabilen zirve iki gün daha uzatıldı ama sonuç hüsran oldu...

06

Tarım can çekişiyor, üretici pazarları şart

Greenpeace Akdeniz'in "Türkiye'nin Gıda Sistemi ve İstanbul'un Tedarik Zinciri" başlıklı raporu, tarım ve gıda alanında karşılaştığımız temel eğilim ve sorunları anlatıp çözüm önerileri sunuyor. Raporun öne çıkan bulguları gıda sistemindeki eksik ve belirsizlikleri özetler nitelikte... Çözümün en başında ise üretici ve tüketiciyi doğrudan buluşturan üretici pazarları geliyor.

10

GREENPEACE BÜLTEN

Yerel Süreli Yayın

İmtiyaz Sahibi

Greenpeace Akdeniz Basım ve Tanıtım Hizmetleri Ltd. Şti. adına Evren Ergeç

Genel Yayın Merkezi

Teşvikiye Mah. Şakayık Sok. No:40/7, 34365 Şişli, İstanbul
Tel: +90 212 292 76 19
Faks: +90 212 292 76 22

Genel Yayın Yönetmeni

Evren Ergeç

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Gökhan Çevik

Editör

Nilay Vardar

Baskı

Printworld Matbaa San. Tic. A.Ş.

Grafik Tasarım ve Uygulama

F₂O Reklam ve Tanıtım

Dağıtım

PTT

Kapak fotoğrafı

Argelia Zacatzi / Greenpeace

GREENPEACE

© Imre Azem / Greenpeace

Veto yiyen santraller kapatılsın

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin en eski ve kirli 15 adet kömürlü termik santrale 2,5 yıl daha havayı kirletme izni veren Madde 50 yasa teklifini veto etti. Erdoğan'ın ilk vetosu olan bu yasa tasarısına karşı termik santrallerin bulunduğu yerde yaşayanlar Yeşil Barış (Greenpeace) Derneği ile birlikte 15 kömürlü termik santralin kapatılması için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na başvurmuştu.

Yasayla ilgili süreç

2013 yılında 6446 Sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ilk yürürlüğe girdiğinde, yasanın Geçici 8. Maddesi ile kömürlü termik santrallerin özelleştirilmesinin ardından, bu santrallerin çevre yatırımlarını tamamlamaları için 2018'e kadar süre tanındı. 2014 yılında Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 56. Maddesi gereğince, çevre yatırımlarının bu kadar ertelenmesinin anayasaya aykırı olduğuna karar vererek Geçici 8. Madde'yi iptal etti.

2016 yılında kanunda tekrar düzenleme yapıldı ve çevre yatırımlarının tamamlanması için verilen süre Aralık 2019'a kadar uzatıldı. Şubat 2019'da söz konusu santrallerin çevre yatırımlarına iki yıl daha erteleme getiren Maden Kanunu Teklifi'nde yer alan 45. Madde, tüm siyasi partilerin ortak önergesi ile Maden Kanunu teklifinden çıkarılarak komisyona geri çekildi.

Greenpeace Akdeniz, Temmuz ayında söz konusu 15 santralden ikisinin yer aldığı Kütahya Seyitömer ve Tunçbilek'te yaptığı 24 saatlik hava ölçümü sonucu hava kirliliğinin Dünya Sağlık Örgütü'nün limit değerinin üç katı olduğunu ortaya çıkarmıştı.

22 Kasım'da yasa tasarısı yeniden meclise geldi ve Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi'nin oylarıyla Meclis'te kabul edildi. Düzenleme Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın onayını bekliyordu. Erdoğan, Madde 50 yasa teklifini veto etti.

"Bu karar kirli enerjiden çıkışın sonu olmalı!"

Greenpeace avukatı Deniz Bayram veto kararını şu sözlerle değerlendirdi: "Türkiye'de 15'ten fazla termik santralin 2,5 yıl daha zehir saçmasına izin veren yasanın vetosu umuyoruz ki Türkiye'de kirli enerjinin de sonu olur. Vetonun gerekçesi olan Anayasa'nın 56. Maddesi sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı, bu yasanın tekrar gündeme gelmesinin önünü kesmektedir. 1 Ocak 2020 tarihi itibarıyla filtre, kül barajı gibi çevre yatırımlarını yapmamış santrallerin faaliyetlerinin durdurulması gerekmektedir. Greenpeace olarak yıllardır zehir saçan bu santrallerin faaliyetlerinin bulunduğu bölgede yaşayan halk daha fazla zehirlenmeden durdurulmasını istiyoruz. Bu veto kararı kirli enerjiden çıkışın sonu, Türkiye'de enerji dönüşümünün dönüm noktası olmalıdır."

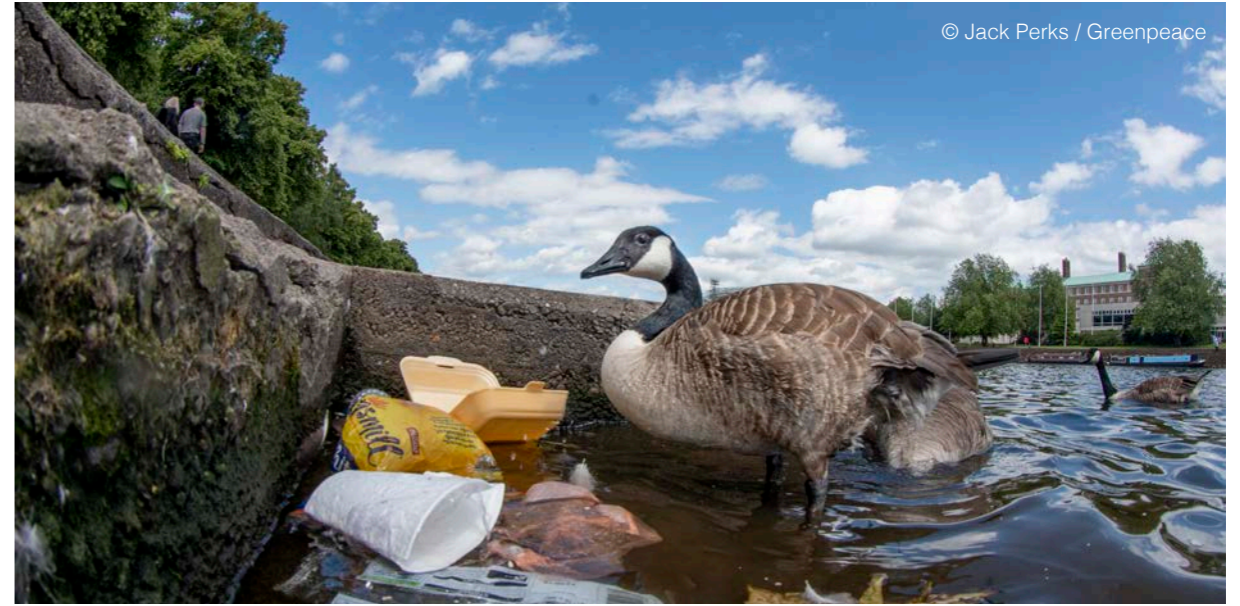
* Söz konusu teklif: Plan Bütçe Komisyonu'nda görüşülen Dijital Hizmet Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi'dir.

Plastik kirliliğiyle mücadeleye devam ediyoruz!

Plastik, üretiminden bertaraf sürecine kadar her geçen gün iklim krizini tetikleyen bir hammadde. Eğer üretimi ve bertaraf edilmesi mevcut eğilimlerle devam ederse, 2050 yılına kadar yaklaşık 56 milyar ton karbon salımına neden olacak. Başka bir deyişle plastik üretimi küresel ısınmayı 1,5 C'nin altında tutmak için sahip olduğumuz karbon bütçesinin tek başına yüzde 10-13'ünü tüketmiş olacak.*

* Plastic Atlas, 2019, Sf. 9 / ** Sf. 13

© Jack Perks / Greenpeace

Greenpeace Akdeniz olarak mücadelemizin tarihçesi epey uzun. Bununla birlikte plastik kirliliği ile mücadelede bireyler, şirketler ve devletler gibi birçok paydaşa da görev düşüyor. Bu noktada kararlı olabilmek çok önemli.

• Bireylerin söz vererek plastik ürün tüketimini azaltmayı hedefledikleri "Plastik Kirliliğine Dur De" isimli vaat platformu güncelliğini koruyor. Bunun yanı sıra bireyler kendi kararları gereği plastik kullanımını en aza indirebilir, atık oluşmasının önüne geçebilir. "Plastiksiz Denizler Hareketi: Plastiksiz Gelecek Rehberi" içeriğinin desteğiyle çevresinde farkındalık yaratıp davranış değişikliğinin ilk halkasını oluşturabilir.

• Şirketlerin plastik kirliliğini azaltmak için atması gereken çokça adım var. 2019 yılında 31 şirketle birlikte Coca Cola plastik verilerini ilk kez yayımladı. Örneğin sadece Coca Cola'nın yıllık ürettiği tek kullanımlık şişelerle Ay'a 31 kez gidip gelinebilir; bu dakikada 167.000 şişenin üretimi anlamına geliyor.** Greenpeace Akdeniz olarak 2017'de uluslararası yürütülen kampanyaya katılarak Coca Cola'ya karşı "Plastiğe Boğma" projesini yürüttük, Coca Cola'dan plastik tüketimini azaltmasını istedik.

• 2018'de "Şirketler Plastik Kirliliğini Durdurmalı" projesiyle gıda, içecek ve banyo malzemeleri gibi hızlı tüketim ürünleri satan (Coca-Cola Company, Colgate-Palmolive, Danone, Johnson and Johnson, Kraft Heinz, Mars, Nestlé, Mondelez, PepsiCo, Procter & Gamble ve Unilever) 11 büyük şirketten tek kullanımlık plastik paketleme malzemelerini kullanmaktan vazgeçmelerini ve alternatif paketleme sistemlerine yatırım yapmalarını talep ettik. Biliyoruz ki şirketlerin üzerlerine daha fazla sorumluluk alması ve kurulu düzeni değiştirmek için gerçekçi çözümler üretmesi gerekiyor. Henüz gerçekçi vaatlerde bulunan bir şirket yok.

• Devletlere düşen görevler ise farklı. AB Tek Kullanımlık Plastikler Direktifi gereği AB üye ülkeleri tek kullanımlık plastiklerin Temmuz 2021 itibarıyla raflardan kalkacağını

ve bu ürünlere yasak ve azaltım hedefi uygulanacağını duyurdu.

Greenpeace Akdeniz olarak Nisan 2019'dan bu yana tek kullanımlık plastik ürünlerin Türkiye'de de yasaklanmasına ilişkin projemizi yürütüyoruz. Yasaklanmasını talep ettiğimiz ürünler sadece bir-iki dakika kullanıp attığımız, gerçekten ihtiyacımızın olmadığı ve alternatiflerinin de mevcut olduğu plastik pipet, plastik tabak, çatal, kaşık, içecek karıştırıcıları, köpüklü gıda ve içecek kapları ve balon çubuklarından oluşuyor. Bu ürünler Avrupa sahillerindeki plastik kirliliğinin çoğunluğunu oluşturduğu için yasaklanacak. Üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye'ye baktığımızda da tablo çok ciddi...

• Akdeniz'den alınan derin deniz örneklerinin yüzde 92,8'inde plastik var. Ayrıca bu havzada her 4 metrekareye 1 plastik atık düşüyor. Ekim ayında yayımladığımız "Plastikten Kurtul: Oltaya Gelme" raporu da tehlikenin boyutunu gözler önüne seriyor: Türkiye denizlerinde incelediğimiz 243 adet balık, 32 adet karides ve 317 adet midye dolmanın neredeyse yarısında "tek kullanımlık plastik" kaynaklı mikroplastik kirliliği var. 5 milimetreden küçük mikroplastikler, neredeyse her iki balıktan birinde ya da her 10 midye dolmanın 9'unda mevcut. Hem deniz hayatını, deniz canlılarını hem de insan sağlığını ciddi şekilde tehlikeye atmış durumdayız.

• Tek kullanımlık plastiklerin yasaklanmasına ilişkin talebimizi, 311.119 imzacının desteğiyle Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı ve İklim Değişikliği Başmüzakarcısı Prof. Dr. Mehmet Emin Birpınar'a taşıdık. Tek kullanımlık plastiklerin yasaklanmasının Sıfır Atık genel esasları gereğince kaynakların verimli kullanılması ve atık oluşumunun önlenmesi ana amacını destekler nitelikte olduğu bilgisini paylaştık. Bu konu ile ilgili olumlu adımlar atılacağı ancak biraz daha zaman gerektiği yanıtını aldık.

İki dakika bile kullanmadığımız plastikleri kendimizden uzaklaştırarak, çöpe atarak yok edemiyoruz. Bu yüzden bekleyecek zaman yok, mücadeleye devam ediyoruz.

COP25: Kundaklanan gezegen* ve iklim krizi karşısında yerinde saymak

İklim kriziyle mücadelede ülkelerin yol haritalarının tartışıldığı COP25, 2-15 Aralık tarihleri arasında Madrid'de gerçekleşti. Resmi müzakerelerle sonuç bildirgesi üzerinde anlaşılabilen zirve iki gün daha uzatıldı ama sonuç hüsran oldu. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres ve birçok sivil toplum kuruluşu, COP25'i hayal kırıklığı olarak niteledi...

Onur Akgül / Greenpeace Akdeniz İklim ve Enerji Proje Sorumlusu

İklim krizinin her geçen gün daha sert sarstığı gezegenimiz ve üzerindeki misafirler, yani bizler, bir COP daha geçirdik. Yıllık yok oluş ile hayatta kalış arası müzakeremizi bu sene de "atlattık".

İklim kriziyle mücadelede ülkelerin yol haritalarının tartışıldığı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 25. Taraflar Konferansı (COP25), 2-15 Aralık tarihleri arasında Madrid'de gerçekleşti. Şili'de düzenlenmesi planlanan zirve, başkent Santiago'daki metro zamlarına yönelik protestoların kitleselleşerek ülke geneline yayılması sonucu iptal edilmiş ve Madrid'e alınmıştı. Resmi müzakerelerle sonuç bildirgesi üzerinde anlaşılabilen zirve, iki gün daha uzatıldı ama sonuç hüsran oldu.

COP25 ve sağlık durumu kritik olan gezegen

Zirveden önce ve zirve sırasında yayımlanan son raporlar kıyamet alameti gibiydi:

- Dünya Meteoroloji Örgütü'nün yayımladığı Yıllık Sera Gazı Raporu'na (2018) göre, ülkelerin Paris Anlaşması'nda verdiği salım taahhütlerine rağmen emisyonlarda herhangi bir düşüş yok ve atmosferdeki karbon yoğunluğu 407.8 ppm'e ulaştı.
- Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın yayımladığı Emisyon Açığı Raporu'na göre, iklim kriziyle mücadelede mevcut ülke vaatleri küresel ısınmada 1,5 değil, 3,2 derecelik bir artışa sebep olacak.
- Küresel Karbon Bütçesi Raporu'na göre fosil yakıtların, çimentonun sorumlu olduğu karbondioksit salımları 2018'e kıyasla %0,6 artışla 37 gigatona ulaşarak insanlık tarihinde bir rekor kırdı.

Bu iç karartıcı bilimsel durumun yanında, COP25 çeşitli açılardan önemli bir zirveydi. Paris Anlaşması'nın uygulanmaya başlamasından önceki son zirve olması bu açılardan biriydi. İklim değişikliğine karşı mücadelenin mihenk taşlarından olan, 2015'teki Paris Zirvesi'nde (COP21) kabul edilen ve 2020'den itibaren uygulanmasına geçilecek olan Paris Anlaşması küresel sıcaklık artışını 2100 yılına kadar 2 derecede ve 1,5 derecede tutma gayretini sürdürmeyi, 21. yüzyılın ikinci yarısı içinde de karbon salımlarını net sıfıra indirmeyi hedefliyor.

Bu doğrultuda, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) üç temel konuda rapor hazırlamıştı: Isınmayı 1,5 derecede tutmak için yapılması gerekenler; iklim değişikliği, toprak ve arazi kullanımı arasındaki ilişki ve iklim değişikliğinin okyanuslar ile ilişkisi. COP25, bu üç raporun tamamlanmasından sonraki ilk zirve olmasıyla da öne çıkıyordu.

İklim krizine karşı mücadelede umutsuzluk ve vazgeçiş lüksümüz yok. Greta'nın zirvede yaptığı konuşmada da söylediği gibi, umut var. Politikacılarda veya şirketlerde değil, umut bizde, halkta. Aksi takdirde, zirvenin ilk haftasının sonunda Madrid sokaklarını, acil iklim eylemi isteyen 500 bin insan doldurmazdı.

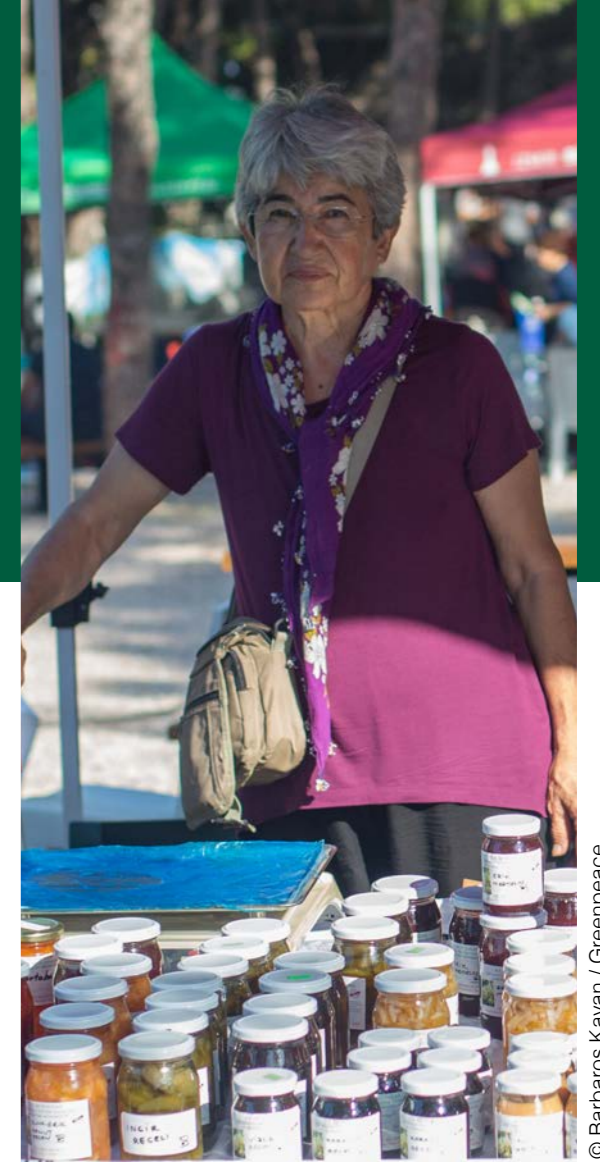

Tarım can çekişiyor, üretici pazarları şart

Greenpeace Akdeniz'in "Türkiye'nin Gıda Sistemi ve İstanbul'un Tedarik Zinciri" başlıklı raporu, tarım ve gıda alanında karşılaştığımız temel eğilim ve sorunları anlatıp çözüm önerileri sunuyor. Raporun öne çıkan bulguları gıda sistemindeki eksik ve belirsizlikleri özetler nitelikte... Çözümün en başında ise üretici ve tüketiciyi doğrudan buluşturan üretici pazarları geliyor.

- Dünyada kentlerde yaşayan insan oranı artıyor, buna karşın ekilebilir tarım alanları hızla azalıyor.
- "Monokültür" denen mevcut tarım sistemi toplam sera gazı salımlarının yüzde 25-30'undan sorumlu. Bir avuç şirket pestisit, gübre, tohum satışı gibi alanlarda dünya ticaretinin yaklaşık yüzde 70'ini kontrol ediyor.
- Tohum alanında en büyük dört şirket dünya pazarının yüzde 67'sini, pestisit alanında en büyük dört şirket ise dünya pazarının yüzde 70'ini kontrol ediyor. Bu piyasa koşullarında üreticiler ve çok uluslu şirketler arasındaki eşitsiz güç ilişkisi, üreticilerin kontrolü tamamen kaybetmesine neden oluyor.
- Kimyasal madde (pestisit) kullanımı üreticileri çıkmaza sokuyor. Böcekler ve yabancı otlar "pestisit çarkı" sonucu kullanılan kimyasallara direnç geliştiriyor ve pestisitler zamanla etkisini yitiriyor; bu kez daha güçlü, daha fazla miktarda pestisit kullanılıyor.

- Tarımsal girdilerde nitrojen ve fosfor kullanımının artmasına bağlı olarak nehirlere, ırmaklara ve yer altı sularına sızan nitrojen ve fosfat (ötrofikasyon) denizlere ulaşıyor, ölü bölgelerin oluşmasına neden oluyor.
- "Dünya nüfusunu doyurmak için üretim artırılmalı" deniyor ancak sera gazı emisyonları, su kaynaklarının kirlenmesi, biyoçeşitlilikteki kayıplar, toprak kaybı ve halk sağlığına ilişkin riskler göz ardı ediliyor. Önemli olanın adil dağılımın sağlanması, israfın ortadan kaldırılması ve verimin artırılması olduğu unutuluyor.
- Hayatın bu kadar farklı alanına değen tarım ve gıda sistemi için bütüncül bir bakış açısı gerekiyor. Çözüm ise Greenpeace'in bir diğer raporunda yedi temel ilke ile tanımladığı Ekolojik Tarım modeli.
- Türkiye'de de tarım sürekli geriliyor. Tarım alanları azalıyor, tarım istihdamı hızla düşüyor, borç sarmalındaki üreticiler üretimi bırakıyor.
- Doğanın ve dolayısıyla tarımsal üretimin içinde barındırdığı belirsizlikleri ve riskleri göğüsleyen üreticiler, giderek artan bir biçimde finans kaynaklarına bağımlı hale geliyor. Örneğin TC Merkez Bankası'nın araştırmasına göre 1 TL'ye üreticisinden satın alınan domatesin fiyatının halde 1,45 TL'ye, pazarda 2,22 TL'ye, markette ise 2,91 TL'ye çıktığı görülebiliyor. Dolayısıyla domatese markette ödenen ücretin yalnızca yüzde 34'ü üreticinin payını oluşturuyor. Üreticisinden doğrudan satın alıp tüketiciye tedarik eden süpermarketler, fiyatları pazarlardan daha yukarıda belirleyip kârlılıklarını artırıyorlar.
- Çiftçiler, kentin pazarlarının talepleri ve çıkarları doğrultusunda toprağı işleyerek girdi üreten taşeronlara dönüştü. Tarımsal girdi fiyatlarındaki artışı ürünlerinin satış fiyatına yansıtamayan üreticilerin kârlılığı sürekli düştüğü için üretimden vazgeçme raddesine geliyorlar.
- Dünyanın beşinci büyük metropolü İstanbul'un zaten sınırlı olan tarım alanları kontrolsüz inşaatlarla iyice tehdit altında.

© Barbaros Kayan / Greenpeace

- İstanbul tedarik zincirinin üç temel sorunu var: Yetersiz altyapı, ekolojik etki ve aktörler arasında güç dengesizliği. Özellikle küçük esnaf zincir marketler karşısında gittikçe güçsüzleşiyor. İstanbul'daki iki temel hal şehrin meyve sebze tüketiminin yaklaşık yüzde 40'ını karşılıyor. 2018 yılı içinde Bayrampaşa ve Ataşehir haline Türkiye'nin farklı şehirlerinden gelen ürünlerin taşımacılığı için toplamda yaklaşık 100 kiloton CO2 salındı. Bu rakam 17 bin 439 evin bir yıllık elektrik tüketimine tekabül ediyor.
- Bu uzun tedarik zinciri iki temel soruna neden oluyor. Birincisi yolun uzunluğu ve depolama eksikliklerinden ötürü çok ciddi gıda israfı ve zayıfatı yaşanıyor, ikincisi nakliyeden ötürü yüksek miktarda karbon salımına neden oluyor. Bu iki sorun da doğrudan iklim krizini tetikliyor. Çözümün en başında ise üretici ve tüketiciyi doğrudan buluşturan üretici pazarları geliyor.

Hemen Őimdi "PLASTİK" yaz, 2322'ye gnder.
Sen de kampanyamıza katıl!

PLASTİK KİRLİLİĞİNE DUR DE!

Her yıl yaklaşık 12 milyon ton plastik, denizlerimize karışıyor ve bu plastiklerin doğada çözünmeleri yüzlerce yıl alıyor. Her yıl binlerce deniz kaplumbağası ve başka deniz canlıları, plastik parçalarını yutarak veya bu parçalara dolanarak hayatlarını kaybediyor. İmza kampanyasına katıl, plastik kirliliğine karşı birlikte neler yapabileceğimizi anlatmak için seni arayalım.

Plastik
yaz
2322'ye
gnder

GREENPEACE

Kampanya katılım SMS bedeli Türk Telekom, Trkcll ve Vodafone için SMS başına KDV ve OIV dahil 0,65 TL'dir. Operatörler kısa mesaj birim fiyatlarında meydana gelecek değişiklikleri aboneye yansıtma hakkını saklı tutar. Dergi aboneliği hakkında bilgi vermek için destekçi ilişkileri ekibimiz sizi en kısa zamanda arayacaktır.